

IM.STEFANA

**FUNDACJA
BATOREGO**

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Warszawa 26.05.2015

Samorząd ma już 25 lat

27 maja 1990, odbyły się w Polsce pierwsze po transformacji wybory samorządowe. 25 lat później obywatele coraz bardziej chcą mieć wpływ na swoje otoczenie. Tydzień temu grupa ekspertów i środowisk pozarządowych ogłosiła listę postulatów demokratyzacji samorządów. Fundacja Batorego w ramach programu Masz Głos, Masz Wybór zachęca z kolei mieszkańców do działań w swoich społecznościach oraz do obchodów 25 Urodzin Samorządu Lokalnego.

Samorząd terytorialny, z władzami wybieranymi w demokratycznych wyborach powszechnych, przywrócono w 1990 roku po 40 latach przerwy (w 1950 zastąpiono go radami narodowymi). Obecną strukturę, obejmującą gminy, powiaty i województwa, wprowadziła reforma z 1999 roku Samorządem zgodnie z prawem są mieszkańcy - według artykułu 1 ustawy o samorządzie gminnym „mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową” (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95). Władze samorządów powinni być ich reprezentantami, pełniącymi wobec mieszkańców rolę pomocniczą, zgodnie z zasadą „tyle społeczeństwa, ile to możliwe, tyle państwa, ile to konieczne”.

Niestety według ekspertów wiele samorządów funkcjonuje wadliwie, wypaczając pierwotne założenia samorządności - mieszkańcy nie mają wpływu na działanie instytucji i na podejmowane decyzje, a urzędnicy i radni są niedostępni. Zapominamy, że samorząd to nie tylko burmistrzowie, prezydenci miast i radni. Wielu mieszkańców pozostaje bez reprezentacji, odmawia się im prawa do wyrażania opinii (dotyczy to zwłaszcza tych, których kandydaci przegrali wybory), pozycja radnych jest za słaba, co uniemożliwia im kontrolowanie władzy wykonawczej. Władza jest też za mało uspołeczniona - mieszkańcy, a więc ci, którzy problemy i potrzeby znają najlepiej, mają najmniejsze możliwości działania.

A mieszkańcy coraz bardziej chcą angażować się w życie swoich społeczności, na poziomie lokalnym i szerszym. Marek Solon- Lipiński, ekspert Fundacji Batorego zwraca uwagę, że podczas gdy w badaniach CBOS z 2002 roku tylko 50 % osób zgodziło się ze stwierdzeniem, że ludzie tacy jak oni mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi czy miasta, działając wspólnie z innymi, w 2014 było to już 80% osób. Miernikiem zaangażowania obywateli mogą być budżety obywatelskie - zgodnie z danymi Instytutu Obywatelskiego, frekwencja w głosowaniu na budżety obywatelskie w niektórych gminach wyniosła nawet około 30%, co jest dobrym wynikiem jak na rozwiązanie wprowadzone zaledwie kilka lat temu.

Pozostaje pytanie, co możemy zrobić dalej z wiedzą o rosnącym zaangażowaniu Polaków. „Sytuacja w Polsce pod względem obywatelskiej aktywności wciąż nie jest doskonała - pisze Marek Solon-Lipiński - Jednakże istnieją symptomy, które pozwalają na stwierdzenie, że następują pewne zmiany, które zarówno w perspektywie ogólnokrajowej, jak i lokalnej, mogą przynieść realne zwiększenie wpływu obywateli na państwo i lokalną wspólnotę. Warunkiem jest

utorowanie możliwości realizacji tego wpływu – poprzez udrożnienie istniejących narzędzi partycypacji, ale też tworzenie nowych, skonstruowanych tak, aby wysiłki związane z samoorganizacją obywatelską nie szły – jak jest często obecnie – na marne”.

Do podobnych wniosków doszli eksperci i działacze, którzy w zeszłym tygodniu ogłosili listę postulatów demokratyzacji samorządów: „25 lat temu ogromne obawy budziło przekazanie władzy i odpowiedzialności na szczebel lokalny. Zastanawiano się, czy jej odbiorcy na poziomie samorządowym sobie poradzą, czy będą umieli zarządzać naszymi gminami. Wielu środowiskom politycznym wydawało się, że było to nadmierne ryzyko. Odważyliśmy się jednak i dziś możemy być dumni ze zmian, jakie w całej Polsce dokonały się w związku z reformą samorządową. Nadszedł czas na kolejny krok w tym kierunku: szerokie, bezpośrednie włączenie mieszkańców do współdecydowania o losach gmin i podzielenie się z nimi władzą. Przed ćwierćwieczem potrafiliśmy zaufać samorządowcom, teraz powinniśmy uwierzyć w rozsądek i odpowiedzialność mieszkańców”. Proponowane przez nich postulaty obejmują między innymi popularyzację konsultacji społecznych i referendum lokalnych, zwiększenie wpływu mieszkańców na budżet gminy, wzmocnienie radnych względem władzy wykonawczej np. poprzez wprowadzenie zasady zgodnie z którą komisją rewizyjną kierować powinna opozycja.

Zmiany mogą iść nie tylko od góry, poprzez ustawy, ale i od dołu. Fundacja Batorego zachęca więc mieszkańców, by wprowadzali zmiany w swoich własnych społecznościach, by sami próbowali je demokratyzować. Program Masz Głos, Masz Wybór obejmuje informowanie o takich narzędziach jak inicjatywa uchwałodawcza czy budżet obywatelski, mieszkańcy są też namawiani do pozostawania w kontakcie z radnymi. A w tym roku, w związku z okrągłą rocznicą pierwszych wyborów samorządowych, zachęcamy mieszkańców do wyprawienia **25 Urodzin Samorządu Lokalnego!**

[Przeczytaj „Listę postulatów w pigułce” >>>](#)

[Przeczytaj pełną listę postulatów >>>](#)

[O 25 Urodzinach Samorządu Terytorialnego >>>](#)

Kontakt:

Zofia Nawrocka

Fundacja im. Stefana Batorego

program Masz Głos, Masz Wybór

znawrocka@batory.org.pl

tel. 22-536-02-62